

Op de bres voor het radiomodel

In de offlinewereld lopen makers en uitvoerende kunstenaars veel inkomsten mis door een slechte onderhandelingspositie en onredelijke contracten, maar op het internet is de situatie zo mogelijk nog erger: op grote schaal wordt content aangeboden zonder dat uitvoerende kunstenaars en makers daar een vergoeding voor ontvangen. ‘Dat moet anders,’ vindt Erwin Angad-Gaur, secretaris/directeur van de Ntb en bestuurslid van NORMA. Hij maakt zich sterk voor een licentiemodel voor het internet: het radiomodel.

Tekst: Olga Meijer

Zelf muzikant zijnde, heeft Erwin Angad-Gaur altijd gestreden om de positie van artiesten en makers te verbeteren, onder meer door namens de Ntb zitting te nemen in de besturen van verschillende rechtenorganisaties. In 2009 was hij medeoprichter van Platform Makers, waarin de vakbonden en beroepsorganisaties van makers en uitvoerende kunstenaars (waaronder ACT, FNV KIEM, Netwerk Scenarioschrijvers en DDG) zijn verenigd. In dat kader voert hij de lobby aan voor het radiomodel. Tijd om hem daar wat vragen over te stellen.

Waar komt het radiomodel op neer en waarom heet het zo?

‘Het radiomodel is afgeleid van het licentiemodel op basis waarvan radiostations muziek uitzenden. Vandaar de naam “radiomodel”, hoewel dit licentiemodel ook geldt voor het draaien van muziek in een kroeg. Dit muziekgebruik wordt gereguleerd door dat het geld voor de auteurs, uitvoerende kunstenaars en de producenten wordt betaald aan enerzijds Buma voor de auteursrechten en anderzijds Sena voor de naburige rechten. Dat werkt redelijk eenvoudig: de muziekgebruiker heeft twee plekken waar

moet worden afgerekend voor twee rechten. Tegenwoordig werken de organisaties bij de incasso samen en kan de afrekening zelfs op één factuur worden opgenomen.

Helaas geldt dit systeem niet voor on-demandgebruik op het internet. Daar waar bij offlinegebruik kan worden volstaan met twee centrale licenties, moet bij gelijksoortig gebruik op het internet ineens aan alle individuele producenten toestemming worden gevraagd. Dat is feitelijk ondoenlijk. Dit probleem doet zich ook voor bij het aanbod op internet van audiovisuele producties. De aard van het internet brengt met zich mee dat mensen altijd en overal over content willen beschikken. Vandaar dat het voor de hand ligt om het offlineriadiomodel ook door te voeren voor het gebruik van muziek, series en films op het internet: zorg ervoor dat er één duidelijk afrekenpunt is, zodat op die manier het gebruik op internet kan worden gereguleerd. Dat zou kunnen worden bereikt door het collectief beheer van rechten verplicht te stellen voor on-demandgebruik op internet. Op die wijze kunnen internetondernemers centraal een dekkende licentie krijgen en zorg je er tegelijkertijd voor dat de makers en uitvoerende kunstenaars, via hun collectieve beheersorganisatie, een aandeel in de internetopbrengsten ontvangen.’

naars, via hun collectieve beheersorganisatie, een aandeel in de internetopbrengsten ontvangen.’

Wat was de aanleiding om het radiomodel op te stellen en wie nam het initiatief?

‘Er ontstaat simpelweg te weinig legaal aanbod op het internet, zeker als het gaat om audiovisuele content. Het illegale aanbod viert hoogtij terwijl legale alternatieven niet of heel moeilijk van de grond komen, omdat er een licentieprobleem is.

Daarnaast kan worden geconstateerd dat daar waar er wél legaal aanbod is, slechts een klein deel van de opbrengsten uiteindelijk bij de makers en uitvoerende kunstenaars terecht komt. Het grote voordeel van collectief beheer is dat je collectief moet onderhandelen over de verdeling van de geïncasseerde vergoedingen onder de aangesloten, waardoor de kans groter is dat het eerlijk wordt verdeeld.’

In de beraadslagingen tussen Ntb, FNV KIEM en NORMA werd naar een oplossing gezocht voor de hiervoor beschreven licentie- en verdelingsproblematiek bij het internetgebruik. Daaruit ontstond het idee om

Erwin Angaud-Gaur (beeld: Robert Swart)

het gebruik op het internet verplicht te regelen via de rechtenorganisaties, het 'radiomodel'. Later is het idee verder uitgewerkt in gesprekken met andere beroepsorganisaties, de Consumentenbond en organisaties in het buitenland.

Overigens is het idee van verplicht collectief

beheer op het internet ook door rechtswetenschappers regelmatig geopperd als oplossing voor de internetproblematiek.

Geldt het radiomodel voor alle exploitatie op internet, ook voor illegale sites?

'Het geldt voor alle digitale on-demand-

streamingdiensten. Het verschil tussen legaal en illegaal is of er al dan niet toestemming van rechthebbenden is verkregen. Die toestemming krijg je in ruil voor het betalen van een vergoeding. Met het radiomodel is het mogelijk om op één plek, namelijk bij de collectieve beheersorganisatie, een helder tarief voor die vergoeding op te stellen. Dat zal, naar analogie met de gewone radio en tv, hoogstwaarschijnlijk een percentage van de reclame-inkomsten en abonnementsgelden zijn. Als je dat betaalt, ben je legaal. Als je niet betaalt, ben je illegaal en moet een site verboden worden.

Op dit moment is het heel moeilijk om legaal content aan te bieden op het internet. Met dat argument wordt illegaal aanbod ook altijd verdedigd: de consument wil aanbod, maar tegelijkertijd wordt dit door veel producenten verboden of beperkt. Met de systematiek van het radiomodel is er geen excuus meer om illegaal te opereren op het internet. Toestemming aan een nieuwe dienst kan immers niet meer zonder reden geweigerd worden. De aanbieder moet alleen een redelijk deel van zijn inkomsten delen met de makers, de uitvoerenden en de producenten.'

Verwacht je draagvlak voor het radiomodel, zowel in de politiek als in de industrie?

'Zoals te verwachten was, is het radiomodel door de entertainmentindustrie niet enthousiast ontvangen. De industrie houdt immers nog vast aan de oude modellen, gebaseerd op individuele onderhandelingen tussen gebruiker en producent. In die individuele onderhandelingen kan, door het aanbod te beperken, een hoge prijs worden gevraagd, waarvan nauwelijks iets aan de maker wordt doorbetaald, omdat de maker daarover ook

Wat ging er mis?

Uitvoerende kunstenaars krijgen doorgaans weinig tot geen inkomsten voor het gebruik van hun prestaties op het internet. Toen de Auteursrechtlijn van 2001 tot stand kwam, wilden platen- en filmmaatschappijen zelf kunnen beslissen over het gebruik van hun producties op het internet. Onder druk van hun machtige lobby werd in de Auteursrechtlijn opgenomen dat voor het gebruik op internet een 'individueel verbodsrecht' geldt. Dit individuele verbodsrecht is te onderscheiden van een collectiefbeheeroplossing, waarbij de uitvoerend kunstenaar of producent het gebruik niet meer kan verbieden, mits er een vergoeding voor het gebruik wordt betaald. Die vergoeding wordt dan betaald aan een door de overheid aangewezen centrale organisatie

en onder rechthebbenden verdeeld. Zo'n systeem geldt bijvoorbeeld voor het draaien van muziek in kroegen; zolang de kroeg maar aan Sena betaalt, kunnen musici en platenproducenten dit gebruik niet verbieden.

Door het individuele verbodsrecht moet de gebruiker van content op internet aan alle individuele platen- en filmmaatschappijen en toestemming vragen. Vaak is in de contracten tussen platen- en filmmaatschappijen en uitvoerende kunstenaars bepaald dat de platen- en filmmaatschappijen de toestemming voor onlinegebruik ook namens de uitvoerend kunstenaar geven. Die uitvoerend kunstenaar moet dan in de contractonderhandelingen zien te bedingen dat de producent hem/haar laat meedelen in de internetopbrengsten. Aangezien producenten vaak grote ondernemingen zijn en tegelijkertijd ook de opdrachtgever van de uitvoerend kunstenaar, laat de uitkomst zich raden.

individueel met de producent moet onderhandelen. Dat businessmodel past niet meer in de huidige samenleving.'

Gelukkig zien steeds meer maatschappelijke organisaties in dat het redelijk is om een vergoeding voor het internetgebruik te betalen aan componisten, acteurs, musici, regisseurs en andere betrokkenen. Deze organisaties, zoals Bits of Freedom of de Consumentenbond, kiezen dan eveneens voor de oplossing van rechtenvergoedingen. De Franse consumentenbond heeft dezelfde ideeën ontwikkeld, vandaar dat binnenkort in samenwerking met deze bond voorstellen richting Europa zullen worden gedaan. Bovendien wordt in de wetenschap steeds nadrukkelijker gepleit voor een collectief systeem om het aanbod op internet te reguleren.

Naast het maatschappelijke draagvlak, lijkt ook het politieke draagvlak voor het radiomodel toe te nemen. D66 heeft het

pleidooi al overgenomen en heeft vragen aan staatssecretaris Teeven gesteld. Teeven onderzoekt de mogelijkheden van het model en heeft daartoe gesprekken gevoerd met onder meer Platform Makers en de Consumentenbond.

Enige tijd geleden heeft de Consumentenbond in samenwerking met de vakbonden een internetvergoeding voorgesteld. Hoe verhoudt zich dat tot het radiomodel?

'De internetvergoeding betreft een andere problematiek, namelijk het niet-commercieel uploaden door privépersonen, zoals gebeurt bij peer-to-peernetwerken. Daar zou een financiële compensatie voor makers en uitvoerende kunstenaars voor moeten komen, een internetvergoeding. Het radiomodel heeft betrekking op het commercieel aanbieden van content op het internet, wat dus via verplicht collectief beheer zou kunnen worden gereguleerd. De internetvergoeding zou in aanvulling op het radiomodel

kunnen worden geïntroduceerd, waarna nagenoeg al het gebruik op het internet zou zijn gereguleerd.

Alleen het faciliteren van de uitwisseling van bestanden valt vooralsnog niet onder de internetlicentie of het radiomodel, maar hierbij zou eenzelfde systematiek van collectief beheer kunnen worden gehanteerd.'

Is met het radiomodel het downloadverbod van Teeven van de baan?

'Er is geen directe relatie tussen het downloadverbod en het radiomodel. Op zich zouden beide naast elkaar kunnen bestaan. Wel gaat een downloadverbod tegen onze zienswijze in. De keuze is feitelijk verbieden of regelen. Het aanpakken van consumenten met een verbod is een heilloze weg, dat blijkt ook uit cijfers in het buitenland. Met onze voorstellen wordt daarentegen geprobeerd om de verantwoordelijkheid bij de commerciële sites te leggen en hun een passende regeling te bieden.'